

ئۆلۈم خەلگى بەچى دەزانن؟ ... عەزىز ئۆلۈم

ھەر خەلگىيان كۆي دامەزراۋەكانى ھەرگىمى كوردستانىيان پەكخستوۋە و كەچى لە پانئۆلۈمەكاندا سۆڭىگى بەيەكەۋە دەگىرن. بىرە نەۋتەكان كۆنترۆل دەكەن و ھۆز بەرامبەر بەيەك دەجوڭلەنن، كەچى لە پانئۆلۈمەكاندا بە ئۆز بەيەكەۋە دانىشتوون.

لە مىدىياكانەۋە ھۆش دەكەنە سەر يەكتەر و لايەنگەر و ھەۋادارەكانىيان شىر و تىر لەيەك دەسون، كەچى خەلگىيان لە پانئۆلۈمەكاندا بەيەكەۋە پەدەكەنن.

ھەريەكە و چەندان پەيجى ئەلەكتەرگىنى دروستكردوۋە پەشتىۋانى لە خەلگىيان و ھۆش بەسەر بەرامبەر، ھەريەكەۋە چەندىن شاشە و تەلەفزىيەكانىيان پەدەر بەيەكتەر دروست كىردوۋە، كەچى لە پانئۆلۈمەكاندا لەپا يەكتىرىدا دانىشتوون و پەدەكەنن.

ھەر ئەم نوخبە سىياسىيە، ھەر ئەم حزبانە ئەم دىخەيان خەلقاندوۋە كەچى خەلگىيان ھەرچى كۆشە ھەپتە لەگە يەكتەر نيانە.

باشە ئۆلۈم خەلگى بەچى دەزانن؟ باشە ئۆلۈم شەرم ناتانگىر كوردستان لەم دىخەدا بۆلەت و ئۆلۈمەش بەقات و ئىباتە گىرانبەھاكانتەۋە لە پانئۆلۈمەكانەۋە موختەرەم دانىشتوون و ئەۋەي بىرى لىناكەنەۋە خەلگى و كۆشە خەلگە؟

ھەي لە گەنجە كۆپەشەكانى بەناو ئۆپەزسىيەنى پەشوو؟ لە مىدىياكانەۋە ھۆش دەكەنە سەر دەسەلات و لە پانئۆلۈمەكاندا جوان جوان ۋەك تەلەبەي عاقل دانىشتوون و تەماشى كامەرا دەكەن. مىدىياكانىيان پەدەرگىردوۋە لە شەۋە جەنۇب، ھەۋادارانىيان بەكەلتورى جەنۇب بە دەسەلات گۆش كىردوۋە، كەچى خەلگىيان بەقات و ئىباتەۋە دەپى لە ھەسارەيەكى ترەۋە ھاتوون.

باشە ئۆلۈم چى دەكەن؟ باشە ئۆلۈم خەلگى بەچى دەزانن؟ لەجىياتى كۆپ بىنەۋە و بىرگە لە خەلگى بەكەنەۋە، لەجىياتى دامەزراۋەكان ئەكتىف بەكەنەۋە، لەجىياتى ئەۋەي پەمان ۋوون بەكەنەۋە ئەم دىخە پەۋاي لىھەت و كۆپ بەرپىرسە، كەچى سەف سەف ئۆزىيان بەستوۋە لە پانئۆلۈمەكاندا و خەلگىيان لەبەردەم كامەرادا عەرز دەكەن.

نوخبەي سىياسى كوردى، پەۋانانى سەر شاشە و پانئۆلۈمەكان، نەك جارى بەكۆ ھەزار جارى بىنىنى ئەۋ دىمەنە توشى پەئومەدىمان دەكەن كە ئۆلۈم بەتە و خەتە نوۋنەرايەتى ئەم خەلگە دەكەن.

من نازانم ئۆوه چى دەكەن، بەلام ئۆوه دەزانم يان خەلەك لى
عەقلى ئۆوه دا ھەيە، يان نەقسەك لى دەماغى لایەنگر و
ھەوادارەكانتاندە ھەيە. من نازانم ئۆوه چى دەكەن بەلام ئۆوه
دەزانم يان خەتەن زاكیرەتەن لەدەست داو، يان خەك بە مەگەل
دەزان.

نیشتمانی و ئاران ... بەختیار مەمەد

تەخەددا دەكەم لەھەر چوار پارچەكەى كوردستاندا يەك حزبى
نیشتمانى ئازادىخوازى ديموكراسىخوازمان نىيە: ھەموو حزبەكان
(كەم و زۆر و ھەريەكەو بە ئەندازەى خەلى) دەسەلاتخوازان و ئەوانى
دىكە ئەت دەكەنەو.

ھەموو حزبەكان ھەلى دەكتاتىرىيەت بەسەرياندا زامە (كە ئەمەش
لەگە پرەنسىپى شەكلىيەتەى ئەستەقىنە دژە)؛ بەش كوردستان بەم
ئەژە ھەشەى ئەمەلىي گەشتەو.

تە ھەشتا دەسەلاتى تەواو فەرمیت نىيە (واتە دەوڵەت نیت) ئەو
دىكە قىبوو ناكەى، ئەدى ئەگەر ھاتو ئەزەك لى ئازان ئەم دەسەلاتەت
ھەبوو، ئەوسا چى لە ئەو دىكە دەكەى؟ بە گومان ھەوێ سەينەو
دەدەى.

بەم عەقلىيەتە كورد ناتوان بەگاتە كەنارى ئارامى دامەزراندنى
دەوڵەت و قەوارەى سەربەخەلى خەلى. نەتەوێك نەتوان لە بەرانبەر
خەیدا ئازادىخواز و ديموكراسىخواز بە، ناتوان بەرانبەر گەلانى
دىكەش (بە نموونە كەمینەكانى ناو كوردستان) ديموكراسىخواز و
ئازادىخواز بە.

ئەگەر يەكەمین شەت لای حزبە كوردستانىيەكان (بە تايبەتیش
دەسەلاتدارانى) پەرسى سەربەخەلىيە، ئۆوه دەبە حزب بەخەنە بن پەلى
نیشتمانىو (مەقەو)، نەك نیشتمان و مەقە بەخەنە ژۆر پەلى
حزبەو. نیشتمان دایكى حزبە، نەك حزب دایكى نیشتمان بە. مەقەش
سەروەرى ھەردووکیانە، نەك ئەوان سەروەرى ئەو بن.

ئاستىيەكەى دەبە حزب لە خەمەتەى مەقە و نیشتماندا بە؛ ئەگەر حزب
ئەمەى نەكرد، ئۆوه دەبەتە دەزگایەكى سىياسى و ئرانكەر: لە مەژوو

سیاسی هاوچهرخماندا، به عسپاتی و فاشیاتی و نازیاتی ئهو دهزگا و ئایدیالیزیا یانهن، که نیشتیمان و مرڤ و مرڤ قایه تی و یران ده کهن. لره وه حزبی کوردی (دیموکراتیخواز) ده ب و وه ئامراز ک خزمه تکاری به ها باکانی مرڤ و مرڤ قایه تی ب و خزمه تی استه قینه ی نیشتیمان بکا؛ نه ک نیشتیمان ببته قوربانی ده سه لاتی حزب، وه ئه وه ی (26) سه له له باشووری کوردستاندا وو ده دا.

به اختیار محهمه د

کیمیا بارانی شار د ی ن تش ... دکتار ناجح گوپی

ژبک دوا ی کیمیا بارانی شاری هه بجه وات له 17/3/1988 دا و بیستون سا پش ئیستا، ژمی دندی به عسی عیراق شار د ن دش ه ورامانی له ژهلای کوردستان به ردومان کرد به چکی کیمیایی جری خردل، پاش هفت یک و له 24/3/1988 به جاری دو م و له 2/4/1988 به جاری سه هم ئم شار خشه ویست ی به ردومان کردو، له ئنجامدا (104) کسی م دنی له منالو ژنو پیر بون قوربانی و شهید بوون، و زیاتر له (700) بریندار ک وتن، تائیس تاش بریندارانی ئم تاوان به هی کاریگجری بریندکانیان و به یناو ب ی ن و سا لانه گیان د سپرن.

شان دکی نه ت و ی کگرتو کان له دوا ی کیمیا باران کردنی شار ک سردانی ن دش ی کرد به لک ک ن و، له ئنجامدا ب یان س لم نرا ک چکی کیمیایی له و شاری داو له جری خردل (mustard chemical weapon).

هه ر له دوا ی کیمیا بارانی هه بجه، ژم به فرک کان ی به دوا ی ئ و خکان و بوو ک له کیمیا باران ک دا د ربار بوو بوون، یگاکانی د رچون له شار هه تا د گات دیوی ئران به ردومانی د کردن، وات له 17/3/1988 و ج ن د ژبک به دوا و به ردومانی زرک له لگا سنوری کان ی به ر و ئیران به رد وام بوو، له وان لگا ی دزی - د ر ب ن د دزی - د ر ناخی - زرک ریا - بی ک)، له به رد م گوندی د ر ناخی پیاوکی خکی گوپی هه ورامان به و به مباران شیمیا ی شهید

بوو، دانی تریش بریندار بوون.

ژم دیان گوندی سرنور کانی بـردومان کردو، لـ شارستانی پاو بگر هـ تا مـریوان و دـگاتـ سـردـشت ، بـلام بـداخـو هـکار کـی نازانر بـ چی ناو کانیان تـمار نـکراون.

من دوینی بـهـی بلاو کردنـو و تارک لـ سا یادی کیمیا بارانی هـلـبـجـدا، هاو یـکم (سابیر چـوساو) وتی من شاهید بووم چـند ژک دوا کیمیا بارانی هـلـبـجـ گوندی (نژمار) کیمیا باران کرا، وـ نـزیکـی (50) شـهیدو زیاتر لـ 150 برینداری هـبوو، دواتر هـوـمدا لـ ئینترنـت بـگـم و بـدواداچون بـکم ، بـفارسی هیچم دـس نـکـوت، پاشان وتاریکم دیت لـ ما پـری کوردستان نـت کـ باسی لـ کیمیا بارانی گوند کانی (نژمار و بالک) ی دـکرد ، کـ دووگوندن سـر بـ شارستانی مـریوان، دـلـ لـلـ ژی 16/3/1988 ئـم دووگوندـ بـردومان کران، سـرچاو کـ ئاماژـ دـکات بـ ژمار ی قوربانان کـ 300-400 شـهیدـ، گوندی چـ بـهـانایندو چوگن ، شـهیدـکان لـ قـبرسانی چـ ئـسـپـردـ کراون، هـرو هـا گلـی کردو لـ کـماری ئیسلامی و حزبـ کوردیـکانی ژـهـتـات کـ باسی ئـم تاوانـیان نـکردو، دواتر گـرانـکـم بـردـوام بوو، دـرکـوت لـو ژانـدا واتـ دوا کیمیا بارانی هـلـبـجـ بـ چـند ژک و مـزند دـکر لـ 22/3/1988 دابوبـ واتـ چوار تا پینج ژ دواتر (بـگوـری سـرچاوـکان) گوند کانی (نژمار، بالک ، دـگاشخان، نـ) کیمیا باران کراون.

پـش کیمیا بارانی هـلـبـجـ ژیم گوندی قـلاجی و قـلاگای لـسـر جادی مـریوان سـوـاو بـردومان کرد، و(3) کـس شـهیدو زیاتر لـ (30) برینداریان هـبو، خـکی گوند کـ زانیاری و ئاگایان لـم جـر چـکـ نـبوو، بـی بـ هـی تـماشـاکردنی شوینی بـمبـکـو برینداربوون، لـکاتیکدا بـمبـکـ لـ ناو مـزرایـکی بـردـم ئاواپی کـوتبوو.

ژم بـردومانی ئـم شوـنانـی بـ گازی خـردـل دـکرد ، تاکو کاریگـری درـژ خایـنی هـبـت و بـمـندـتـو لـ سـرژینگـی ناوچـکـو هـرو هـا لـسـر مـر فیش.

دکتـر ناجح گوپی

17/3/2017

بہ پیشرو لے ٹا پینسد ی کی نزیکدا، بہ فہرم و کاراکتہر کی تازو دتہو مہیدان

لے ٹا پینسد ی کی نزیکدا، بہ پیشرو، وکو بہاوکراو ی کی سیاسی سہسیالستی، ہر ۱۵ رٹر جارک بہاو دہتہو۔ ٹم بہاوکراو ی وکو نوکی تیڑی رخنہی کرکار لے سہمایہداری و سہرجہم نہہام تہکانی، ہہروہا لے ہہموو جہر ستہم و ہہاواردن و گرفتاریہکانی مرہقایہتی ہاوچہرخ، دتہو مہیدان۔ بہ پیشرو بہ رہی خہی تہدکک شہت لے پہناو نامادہکردنی چینی کرکار و خہکی زہم تہکشدہ بہ شہشی کہمہایہتی و ٹا وگہرہہنان بہسہر ٹم دنیا سہروخوارو بنیاتنہی کہمہگاہی کی نازاد و بہرابہر و تہسہلدا۔

بہ پیشرو لے رابردوودا وکو بہاوکراو ی کی کہمہنیستی و کرکاری حزبی مہژوویہکی درہخشانہی پے لے بوہری ہہی و لے رٹرگارکدا ک بہاوکراو ستایشکرہکانی دہسہات و پاساودہکانی ستہم و ہہاواردن و نہہام تہی، کتابخانہ و شہقامہکانی شارہکانی کوردستانیان تہنیبوو، وکو دہنگہکی دلہر لےسہر مافی کرکار و دہستفرہش و بہکار و ژن و مندا و بہساہاچوو و نازادی و حورمہتی مرہقہکان یہخہی دہسہات و زہردارانہی دہگرت، لے بہرامبہر کہنہپہرستی و دواکہوتووی و نہتہو پہرستی و پیاساہاری و سہرکوودا، بانگی بہ پہشکوتن و یہکسانی و نازادی و ہاوچارہنوسی مرہقہکان و زاہکردنی ٹیرادی مرہق بہسہر چارہنوسی خہیدا دہکرد۔ بہ پیشرو لے رابردوودا چاوی نہوہیہکی لے ناست راستیہ شارہکانی ٹم دنیا سہرو خوارہ کردہو۔ بہیہ دہسہاتداران ہہمیشہ وکو گہرہشہوہن و تابوری پہنجہم و لے نہرہت و یاسا و سہا بہدہر ناویان دہبرد، لےگہ ٹا وہی کہ زہر لہی دہترسان رقہکی ٹہستوریان بہرامبہری ہہبوو۔ لے سہی ۱۹۹۶ لےسہر بہاوکردنہوہی و تارہکی رخنہگرانہ لے روانگہی ٹیسلام بہ ژنان بہ ناوی "ٹیسلامیہکان پہیامی کہیلایہتی و ٹیغتسابی ژنان رادہگہیہن" لے نوینی رہبوار ٹہحمہد، بہ پیشرو لےلایہن دہسہاتہکہی یہکہتیہو داخراو چاپ و بہاوکردنہوہی یاساغ کرا و دواہی ٹا و رگاہیہکی سہخت و دژواری بہی و سہرٹہنجام چہندین سہہ راوہستاو۔

ہہرچہندہ ٹم جارہ بہ پیشرو بہ فہرم و کاراکتہر کی نوہو دتہو مہیدان، وکو بہاوکراو ی کی سہسیالستی کہ زمانہایہ حزبی نیہ،

بەلەم بە تەواوی گەشت دەت کە و فاداری شەلگیری رەبازی خەت، فەم و کاراکتەری نوێی تەنها رەچاوکردنی هەلومەجی ئەرەبی و لەرچاوگرینی پەویستی سازدانی مینبەرکە بە هەموو ئەرەبی و دنگە ناازی و رەخنەگرانە کە هەموو شەقام و گەرک و ناوێندی کار و خوێندن و زەمین و ئاسمانی کوردستانی داگرتوو، لە دژی دەرستەتە ستەمکارانە بە بنەماکان و چاوچەکی سەرماوە و کەنە پەرستی، لە رابردوودا بە پەشوو زەمانحالی حزبی کەمە نیستی کرێکاری بوو، ئەرەبی ئەرەکات تەنها ئەرەب دەرگوت بەرامبەر هەلومەج و دەرستەتە بورژوازی کورد، ئەستا لەسەر دا نەوتی خەکی کوردستان دەرستەتە، بەیە بیرمان لەوە کردووە کە لە جیاتنی ئەرەبی بە پەشوو نوێ زەمانحالی حزبیەت، پەویستە زەمانحالی تووێی و نەفرەتی ئەرەبی لەسەر دا نەوتەتی خەکی بەت، ئەمە جیاوازی سەرکە کاراکتەری نوێی بە پەشوو بە پەداگری توند لەسەر رەبی مەژوو و بوێری و رەبازی رابردووی خەتە.

بە پەشوو مینبەری چینی کرێکار و رابەرانی سەسیالیست و خەباتکاری ئەم چینهیە، مینبەری چەپ و کەمە نیستەکان، رابەرانی بزوتنە و نەرەزایەتی جەماوەری، ژنەکانی تورە لە ستەم و بەمافی و پیاوسالاری هەسوراوانی بزوتنە و یەكسانخوازی ژنان، لاوانی هیوا خەنکەر و پەتومەد، زەحمەتکەشان و هەموو ئەرەبی ئینسانانە دەرەیان، بە ئازادی و یەكسانی و دەرستەتە پەشوو جەماوەری لە دەتە ناو گەرەکانی میدیای کەمە گەیی کوردستانە، بە پەشوو نەکی تەنها وەکو سەکەیی لە بێراو سازشەنەگر، لە دژی بیروباوەری زانی کەمە گە بە تەبەتی نەوتە پەرستی ناسیە نالیزم و کەنە پەرستی ئیسلامی دەرنگەت، بەکو هەوڵەت دەرچەت بەرامبەرکەمی هەمەلایەنە لە گەتە فەکار و سیاسەت و نەخشەیی حزب و بزوتنە و بەرژوازیەکانی کوردستان و نوسەرەکان و میدیای گەتە لە مستیان، وە هەوێی بەدرەغ دەتە کە بیروباوەری زانی، کە بیروباوەری چینی دەرستەتە کوردستانە، بەر رەخنە بەت لە جەگایەتی ئینسانەستی و ژیان دەستی و نەخشە و رەگە و مەیدانەکانی تەکەشان بە دامەزراندنی کەمە گەیی شایستە ئینسانە، بەتە روو.

بەگومان دەرچوونی بەواکراوەیی وەکو بە پەشوو، لە هەلومەجی ئیستای کوردستانە، لە کاتە کەدا بەرژوازی و حزب و هەزەکانی بە ناوی جیا جایی حزبی و ناحزبی، سەر بەخە و سەبەر و ئەرەبی، پیاوانی سەرچەم میدیای نوسراو بێراو بیستراو، سەرچەم ناوێندەکان و کایەکانی میدیایان بە هەی سەررەوت و سامان و دەرستەتە کەیانە، کردوو، تە ئیدە و بیروباوەری دواکەوتوانە و دژی ئینسانە بەواوەکە نەوتە، تە سەررەخوار بوونی کەمە گە، بەشارنەوتە.

لځواړچيوې پاراستنې د سټاټي برژوازي كوردا، بانگشې درې بډسټاټي خټك و ئازادى و چاكسازى و ديموكراسى و وځمى باشتړكردنې ژيان و گوزرانى خټك و دابينكردنې ئازاديدى سياسى و ماف فږدى و مډډنيپكان و ئايندې سياسى كورستان لځ ژيپ ساپي ياندا، بكښ، وځكو ئاو بډ تينوكان و نان بډ برسيپكان، ماف بډ مافكان، ئازادى بډ سركوتكراوكان، سربځخپى بډ لكځنراو و داگيركراوكان... گرنكى چيناپتى، هځيپ.

بډ ئوې بډ پښوې لځ راستاى جډجډكردنې ئو ئرك وپيپام، گډور و ئينسانيددا، سركوتوبت... پويستى بډ هاوكارى بډردوامى كډم نيستكان و تډواوى بډرې چپ و پښكوتنخوازو ئازاديوخوازي كډم گاهيپ. چاو روانى سځاو تمندان لځ كډم نيستكان و رابرانى كريكارى و لځ هځسوراوانى بزوتنډو نارزايپتيپ كډم پايپتيپكان، لځ هځموو ئازاديوخوازي كډ لځ بډسركوتوتن گډياندنې ئم پرژيدا، هاوكار و لځگځمان بن... مډوازينى بډ پښوې

• بابټكانى بډ پښوې جگ لځ “گځش و تډوړې تايدت” بډگشتى تډعير لځ خټى سياسى و فكرى و دنيابينى كډم نيزمى ماركس و كډم نيزمى كركارى دكات.

• بډ پښوې، هپچ بابټك بډاوناكاتوې كډ پښتر لځ شوښن و كډ ناى ترى ميدياى نو سراو و بينراو و بيستراودا... بډاوبووبتوې.

• سرنوسر ئازاد لځ قبوځكردن يان رځكردنډوې هډر بابټك كډ بډى دت... لځ حاټى بډاونډكردنډوې هډر بابټكدا، سرنووسر هډكارى بډاونډبوونډوې كډ بډ خاوډنډكډى رادډگډيپنت.

• بابټى بډاوبوې لځ بډپښوېدا، ئوكات لځلاين خاوډنډكډيپو مافى بلاوبوونډوې هډي، كډ بډپښوې بډاوبتوې. راسپاردى بډپښوې، كډ خاوډنى بابټك ئاماځ بډ ناو و ئو ژماريپى بډپښوې بدات كډ بابټكډى تيدا بډاوبتوې.

• هډډبرى وتارو بابټكان، ئركى خاوډنى بابټ و وتاركان و سرنووسر بډرپرس نيپ لځ هډډى ئيملايى بابټكان... بډيپ هډركسك كډ بابټ يان وتار بډبډپښوې دډنريت، ئركيپتى هډم هډډبرى ئيملايى و هډم رځچاوى رځنوسى زمانى ستانداردى كوردى بكات بډ ئوې دډرفټى بډاوبونډوې بډ وتارډكډى بكا توې.

• ئولډويټ بډ بابټى كورت...

• بابټكاننتان دډ بډ فډنتى يونكورد بنووسرښ. ناو و وډنډى خټان و لځگځ مډژووى نووسينډكاننتان، بنووسن.

• ئولډويټ بډ بابټى كورت...

• سارنوسار ئازاد و برپرسا لای ستافی جگیر ب گارکارک، سازیدات.

ب ناردنی هار بابت و راپرت و هوار و سرنج و پشنیارک، و ب پویو ندی گرتن لگ ب پشوو سود ل م ئدرس ئیم ی خوارو، و ربگرن.

bopeshawa@gmail.com

گه مه شاراوه کانی با (4) ... نهژاد عزیز سورم

" ئهم دهقانه له ئهسا دا به عه ره بی نووسراون .
نووسهر و هه خه گر (نه جات هه مید ئه حمه د)
به پدا چوونه وهی نووسهر کردوونی به کوردی ."

بهشی چواره م

(1)

به دهنگی وای له هات بچه ته یزی شته ده گمه نه کا نه وه ..
ئازاری خه لک سوین ،
ژگاری دهرینمان دهنه وه یاد
ژگاری ده سما و نهانی ماچی شهرمن ..
که تکه ای گه ردوونی گه ده دا
ئیتتر سپه ده فریامان ناکه و ..
له ژگار کدا ،
گو هه گه نه کان له ترسا ده له رزن و
ئاسمان له عه شقدا ده گری ..
سیمای ت ،
له گه وونا پیدا ده رده که و
که له شاره پخواسه کا ندا ها تووه ..
سروو ته کان له و که نارانه ده چن
ووبار جه ده هه ن ..

شادی به سەر چه ند په یهك اكاښاوه
 هه ناسه سواران ،
 له زبڼدانى مژوو و جوگرافيا دا كڼيان كړدووه تهوه .
 من بڼى دهرده چم ..
 با ده گرم ..
 با م لم له سهر ته پلکه كاندا پلکه ين ..
 زهوى شهوگار ده پلش
 مه مكى تښ ، به ئا هه نگی ئاخ ده له ننگه نهوه ..
 پلخه فلكى خاڼى
 خشه خشى گه ئاي تڼدا گډ ده گرم ..
 خام شى شهوگار ،
 فرم لك چه ند هه نگاوك دوور له ئمهوه دهرژن
 ناكاو
 هه ست به خمان ده كه ين كوژاوينه تهوه ..

2005\4\10

(2)

شه لك له نوان باڼى نه وره سه كاندا بوو
 هاو لكه م وای ده گووت ..
 له كا تڼكدا وه سفى برژانگه ته بووه كانى ده كړد
 به فرم لكى تيمساحانه ،
 وهرزه كان مژدهى گه ئانه وهى خانمى پير زتان پل نيه ؟
 پروشه يهك له بڼ
 به سهر هه وره كچه ريه كاندا پاڼى ل داوه تهوه ..
 بڼ ، ده بينر .. بڼ ناكړ
 وهك دهرانى سهرده م ، سهرده مى بينينه ..
 شتگه لك ده بينين ، بڼ ده كران ..
 هى ديكه ش بڼيان ده كه ين ، ده بينران ..
 ئسته زانيم چى له شهو لكى ساردا نوقمى كړدووى
 نوقمى كړدووى و
 به دزيه وه ما چى ته ننگه تاوت ده برد
 ئسته تڼگه يشتم
 بڼ چى ما ندووى؟
 خت بڼ چه ند داوڼيه باوه شانوه ،
 كه چى هيچ له ماناى ئام ز ناگه
 چ زه مان لكى بڼ ئه مه كه ، ئم ژگار هى ئمه

له ئاسەيه كدا په يکهړکی هه ګډوډ راو
 له ګهرد و
 له ټوونايي پټکه وه
 ئای که سهیره !
 ئه م ټټ ګاره به ئه مه که ی ئه مه
 له ټټ کشکا نه که وه به ټټ کشکا نه کی دی
 ده مان هـ ښ و
 ده مان با ..
 پشيله ده سباز !!

2005\5\15

(3)

نه سیم هه ډایس و
 نوور هه ډه کا ..
 ژيان به ټوانګه ..
 له ګه هه ژموونی سوا ګردنی پټ ست م ډر ښ ته دا
 سوا ګردن ، ته نانه ته له خه ویستی و ډقدا
 ئه وه تا بازار ه کا نیان ته نیوه ته وه
 ئازاریان ټټ ګاری پټ داده پټ شر ..
 نادیاران به دواي خیدا به جټ ټټ ..
 مه مکی وای ټټ دا ده لهر ښه وه
 ئه ستاش مژده ی به هار کی دیان پټ یه ..
 په نجه ره کان داخراون ..
 هـ زګه ل ګیش که خه ریکی دروست گردنی تاریکین
 له ګه شه یه کدا نیشته جټن
 له هه موو شت ګ داما ډراوه ..
 ټټ ګار کی نو به ګومان دټ
 خه ریکه ئه مه به زری بچینه ناویه وه
 که چی خه کی تر خه ریکن به جټی دټن ..
 کټ مپا نیای به ره مه ښانی وه همیش
 خاوه نی لټ پرسراویه تی به سنوور ..
 ئیدی له کو وه نه سیم هه ډه کا ؟
 به چ ئاراسته یه ک ټوونا کی تیشک داو ؟
 که شوق
 به ټق و فټ دهوره ډراوه ؟!
 ئای هاو ټټ که م !

ئەسەف !

ئۆشى ئۆزگەرگەن ھەند زۆرن ، لە ژماردن نایەن ...

2005\6\6

(4)

چارە نووسمان ۋو لە گوڵە زونبوقەکانە
بە ئاسای سپەدەدەمان خۆیان دەشن ..
شیعرەکانمان ئارەزوو دەکەن تیپ و وشەکانیان جێبەجێن
تیشکی ۋاوەدوونراو
تاریکایەکی شەخس ۋە ھەقاییەتەکانی ھەسارەویدا داداوە .
چەندی چیرۆک و ھەقاییەتەکان دەپشکنم
حیکمەتێک نا بینم
یارمەتیم بدات
دەستم بە بازنی ترسێک بگا ..
ۋوت لە منە
ۋوبارێکی شەت
ئۆزنگەلێک لە سەز ،
تەری دەکەن ..
مەملەکەتیش
گوڵ لە خششە ۋە ۋا
ناھێ ۋاگا و
ئاخ و ئۆفی ۋوبار و دۆکان ناگر ..
گۆشەکانی ۋەجد شوورە دەورە داوون .
ماچی ساختە لەسەر شەستە و شەقامەکاندا
بە تام و بۆ ..
ئا ئۆھەییە بەشێک لە دەنگوباسی
زەمانی سپە ۋ
سەردەمی شادی مردوو و
ئازادی ۋازاوە و
نیشتمانی خەمبار ،
داماو لە نۆوان ئاو و کارەبادا ..

2005\7\5

(5)

داوای پەنا بەریم
لە مەملەکەتی مەمکەکانت کرد

منی که نه ما و نه نیشتمان هیه ..
 نیشتمانی من جهستی تیه ..
 هوه گورگیان تدا نیشته جیه ..
 ئه ئافره ته شینه... حهربا که !!!
 بـ یارم دابوو چیتـ مـرگی نیگاکانت جـنه هـم
 که پـن له شتی ناسایی ..
 چرپه کان ..
 لـچی ژگاری سپـه دهرمان دهکن ..
 ژگاری گومـایی و شهو
 پـشینی ژاکان
 ژگارکـه ، هـر ژـ بهشـک
 له بـگوناهیت دهکرـژ ..
 وشه کان ون بوون
 نیشتمانی جهسته یشت
 ئه وه ندهی گازی لـ بدرت شوـندراوه
 وهك جار ان نییه
 سوـکی ته ..
 بهم جـره و
 له کـتاییدا بـ یارم دا ،
 به لاتی بژیم ..
 داوام له مهمله که تی مه مکه کانت بکشـمه وه
 که هوه گورگی دـنده تی بهربوون ...
 نـشت بـ...!
 کاریوه و
 نیوهـی درـزن و
 شهوه ئه موسته چاوه کان
 له نـو باوهشی هوه سبازاندا ..
 نـشت بـ ئافره تی حهربا !
 ئافره ته دهست بازه که !

2005\7\12

(6)

بـباکی له بـنی بردین ..
 خه مساردی کوشتمانی ..
 پهراوـزی کردین ..
 وهك ده بینی سهردهم سهردهمی خه مساردیه

هه ناومان دهخوا و
 یاری به خهونه دواخراوه کانه دهکا ..
 چه ند ئاماژیهک هشتا له ئاسه ای دیاره
 مانگ هه ننگ زهره ..
 سه دای به نده رانیش
 به ناو دیک و ئه ستری خه مساردیدا ته ده په ..
 مندا یی شتان ،
 شه و قیک له چه قی گادا ، تیر کرکراوه ..
 ئای داگیرکراو
 به هووده ده شه کته وه ..
 چه ند هه نگاو کج و بالنگانی ئه وسهر
 جووت بوون و
 په خه فی وا ،
 به نی له د ...
 په نجه ره کان داخراون
 نوور هشتا له به شکه دایه ..
 ژیا نیش به وانگه ..
 گه له ده ننگیک له لوتکه وه خلا ره ده بنه وه ..
 هی تریش له گه هه و راندا له ده چنه وه ..
 گهر داو کیش خای به ته لانان هه په ساردووه ..
 هه ننگ هه مای خای هه یه ..
 خه مساردی و گو په نه دانیس ...
 چه ندان هه ما ،
 با ئه م ووباره ج به باین و
 جوانی ئه به دی بد زینه وه و
 شکست به خه مساردی به نین
 له هه موو حا هه ته کدا
 خه ریک هه ره هه یه به ژانه هه دت ..

2005\8\2

(7)

هه قایه ته کان له گه ئه و نه خشانده دا در ژ ده بنه وه
 به پیاسه یهک دا به شمان کردن ..
 سه زکی ووت ..
 هه سستی په ده کهم
 به و شیعرانه ده گهن

بروسکه‌ی عه‌شق‌کی گهرم ځا فاندبوونی .
 شه‌پښلگه‌لک له سپ‌ده‌و ځا‌واره‌مان له بښه‌دان ..
 گوځه‌کا‌نمان له ژمار نایه‌ن ..
 گوځه‌کان له ژمار نایه‌ن ..
 په‌پووله له ژمار نایه‌ن ..
 بښگومان ځا‌شه‌ویستیش نایه‌ته ژماردن ..
 پښاک‌ک له ځه‌نگی پیرییه‌تی
 ((خانه‌ی بکوژ)) تم‌نا‌گا

من ،

که سرووتی پیر‌ز ،
 به خو‌ځندنه‌وه ده‌خو‌نمه‌وه ..
 نیشتیما‌نک له نځوان هه‌نگوین و ژا‌ه‌دا
 نیشتیما‌نک له نځوان بښه‌نگی و ها‌واردا
 له نځوان در ځا‌استیدا
 به‌ره‌و کو‌ ده‌چین ؟
 دادپه‌روه‌ری بووه به که‌مالیات
 ئاره‌زووبازی له ځا‌شه‌ویستی به‌ه‌زتره .
 سا‌ت‌کی شهرمنه
 خه‌ونه‌کا‌نمان به پی‌ی په‌تی له شه‌قامه‌کا‌ندا ځا‌اده‌کهن ..
 سا‌ت‌کی شهرمنه
 که هاوین ئه‌و مه‌مکانه ده‌شار‌ته‌وه
 بښنی یاسه‌مینیان ل‌د ..
 لهم ځا‌ژگار‌ه‌دا
 پیشه‌سازیه‌کی چه‌ند قورسه ،
 پیشه‌سازۍ ځا‌شه‌ویستی ..

2005\8\9

(8)

ه‌شتا‌خه‌ون ،
 گه‌مه له‌گه‌ ځا‌وا‌ځنه هه‌ځه‌ته‌نره‌کا‌ندا ده‌کا .
 ئاس‌ی‌وا عه‌کس ده‌کا‌ته‌وه ،
 شایانی ځا‌وانینه شینه‌کانی ت‌یه ..
 ځا‌ژگار به هه‌ناسه‌ب‌ک‌یه‌وه
 وه‌ک فرم‌سکی ،
 ئه‌و ئه‌شکه‌وتانه‌ی به‌که‌زیه‌کا‌نت
 شه‌خته به‌ستوو ، ش‌بوونه‌ته‌وه ..

جهسته يهك كه بهی وا كواويا نه
 شتاك له زانستی ساو و لكهوتن نازانن ...
 هه نديك جار گو نادهم
 له برينه خوښن ل چاوه كانم دهخمهوه و
 زه نكت بل ل دهدهم
 كه چي له بدهنگي زياتر نابيسمهوه ..
 بل ههركوويهك دهچم ته نيايي هاووومه
 شهو سارده .. سارد
 منيش پم له ناساييه تي
 نه مدهويست سبهري مهكهكانت ج بل م
 بهام ت هاتي ناخي ناخمت ههككي
 هه موو م مهكانت كوژاندهوه
 ناچارت كردم شانگهريهكه ك تايي پ بهنم و
 پهرده دادهمهوه ..
 بل دهستخشي .. بل ئافهريڼ
 لهگه هه موو ئه مانه شدا
 له ئاسدا ،
 هه ميشه خرك هه يه
 ئوارهم ئشن دهكا تهوه و
 به كهزيه زينه كانی دامده پشي ..

2005\8\30

(9)

هه نديك جار له بل ئاگايي بدهنگيدا ،
 ده نكت بهسهرم دادهدا ..
 ده مبینی پای پوه دهدهم
 هه وركي دووگيان
 ئازاره كانم ده گوشم
 كه بل ههركو دهچم لهگه م دان ..
 ئومديش له گه دايه ..
 خزگه نه مديباي
 تا كات قملت ده بتهوه
 به هوري قملت ببتهوه ..
 به پچهوانه ي ئهوان ئانه ي
 بهوپه ي هه زهوه خشم دهويستی ..
 كاتاك خشم ويستی به تونديهوه خشم ويستی ..

ئم ئافره ته ،
 هر چه نده ما ندووه ،
 بهام وه كو گهرده لول
 به دواي سهرابدا اده كا ...
 ئم ئافره ته ،
 واپده چا ت واز له هه واي خاي نه هندا
 هه ميه تيدا ده گه شته وه ..
 هه ندا جار هه سته كانى ده يترسندا
 جاريش هه يه سهر ئه شى پا كه وتن
 شهرمه زارى ده كات ..
 له شه ئه كى گهرمدا ،

وهك بـي به ره و بـوي شكست بوو بـته وه ..
 ئه م ئا فره ته ،
 وهك گه رده لوول به دواي سه را بدا بـاده كا ..
 له پـخه فـكه وه بـي ته وه ي دى
 سه ر له دارستاني تاريخي ده دات ..
 له شتـكـ ده گه بـت ،
 با ناوي بـيـن سه رمه ستيه كي كا تـيـ
 وهك كه سـ جگه ره يهك داده گـيرسـنـ
 يا كا تـ له با نيژه كه يه وه
 له هه نـدـ شتي سه ير وورد بـته وه ..
 زه ماني هه وه سبازي
 بـمبا چـنـدرا وه كان و
 ئـتـمـبـله مينـ بـكر او ه كان ..
 به م جـره .. ئه و ئا فره ته ده خو بـنـ ..
 له باراندا خـي ده شوا
 وه كو گه رده لووليش به دواي سه را بدا بـاده كا

2005\9\14

(11)

تاريخكايي بـنه بهرچاو
 وهك كه سـ ،
 جووت له كـگـه ي هه ناسه كانيدا بكا ..
 خه يـي سـيما كانـي خـت له بهر ئاو بـنه دا بـكه ..
 سـيما يهك لـچـي دـه قـي تـدا ده ركه و ته وه
 سـيما ي دـيـكه پـروشه ي باران ده يشوا ته وه
 كا به ري به رده وامه ..
 ژيانـيش بـگـومان به رده وام ده بـ ..
 بـكـيش دـ
 ويژدانـه نووستوه كان بـدار ده بـنه وه و
 خـيان به به ردي چاره نووسدا ده دن
 كه جـي به زه يـي پـدا ها تـنه وه يه ..
 دياره هه موو شتـكـ بـي هه يه مينـ بـكر
 له ئـتـمـبـله وه تا مرـفـ
 ته نها خـشه ويستي نه بـ
 ناكرـ مينـ بـكر
 خـشه ويستي ئه گه ر هه بـ ،

هنگه گوئی یا فرم سک بیکاته ئاما نجی خئی
یا خود لهوانه یه خه نده یهک ..
بهام ناش
ببته نیشانه ی گولله
یا به در یانه وه بخنک .

2005\10\11

د زینه وهی کیشوهر کی نو !!! ... ئاری ز ن دینی

له چ و لات کی (س شاری) بووه؟ بگه له نهوت داها تی ناو خ و
گومرگه کان ک شعی مووچه هه ب. له چ و لات کی س
شاری بووه؟ ش ر شگ ه کان بوونه ته ملی ن ره کان. له چ و لات کی (س
شاری) بووه؟ مام ستاو فرمانبر نه توانن له گه خ زانه کانیان
ب نه میوانخانه له چ و لات کی س شاری بووه؟ گه نج نه توان
هاوسه رگیری بکات. له چ و لات کی س شاری بووه؟
نه خاوه ن خانووبیت و نه بتوانی خانوو به کر بگری. له چ و لات کی (س
شاری) بووه؟ پاش پنج مانگ مووچه ی خانه نشینی دابه شبکر ت. له چ
و لات کی (س شاری) بووه؟ به س مانگ جار مووچه دابه شبکر. له چ
و لات کی (س شاری) بووه؟ فرمانبرو مووچه خ ر پاره ی عیلاجی
دوکت ری نه ب. له چ و لات کی س شاری بووه؟ حیزب له حکومت
ده و له مه نتر ب. له چ و لات کی (س شاری) بووه؟ خه ک و خاوه ن
شه هاده کی ب کاربن بهام کر کاری بیانی هاورد ه بکن. له چ
و لات کی س شاری بووه؟ ئه ندامی حیزبه مووچه ی له حکومت وه ربگری ت.
له چ و لات کی (س شاری) بووه؟ پاش بیست و پنج سا کاره با
چاره سه ر نه کر .

له چ و لات کی س شاری بووه؟ خه که بگانه کی نهوت و مووچه و
یارمه تی وه ربگرن بهام خه که هسه نه کی وه رنه گرن. له چ و لات کی
(س شاری) بووه؟ ده رچووی ک لیژه کان دانه مه زر ن. له چ و لات کی (س
شاری) بووه؟ ته نها له شار ک (48) هزار ته کسی هه ب ت. له چ و لات کی
(س شاری) بووه؟ پنج هزار مزگهوت هه ب ت. له چ و لات کی (س

شاری) بووه؟ ملیـنـك و نیو موچهـځـر هـهـبـت. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ ئاځاو كوټـځای گوندی بـ(270) هـهـزارى پـریمـهـر مووچه ځـرى بنديوار بـت. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه سـ هـهـزار موچه ځـر له يـهـك گوند هـهـبـت. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ خهـكـهـكـى بهـرـدهـوام كـچـيـكـن بـ وټـاـتـنى دهرهـوه. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ تـهـنـهـا باسـى كـبوونهـوهـوهـهـبـزاردن وسياست بـكـن.

له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ له يادى (هـيرـشـيـمـايـهـكـى - هـهـبـجـهـكـى) حـيـزب و حكومهـتـهـكـى نهـزانـن چـن يادهـكـه بـكـهـنـهـوه. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ كارـهـبايـى كارگـهـو كـمـپـاـنـيـاـكان بـيـست و چوار سـهـعـات بهـم هـاـوټـاـتى چوار سـهـعـات. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ باـهـخـانـهـى نـيـشـتـهـجـبوونى بهـتـا دوهـنـدهـى كـرـچـى بـت و كـرـچـيـش بـجـگـاـو سـوـدى لـوهر نهـگـرن. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ خهـكـهـكـى زهـنـدهـقـى له ئيـش و كارى دامودهـزگـاـكانى حكومهـت و نهـخـشـخـانـه چووبـت. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ پـشـمـهـرگـه وټـاـتـپارـلـز ئهـقـهـى هـاوسـهـرگـيرى بـفـر شـت لهـبـهـر بـ پارهـيـى. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ شـنـبـيرهـكان له دهـسـهـتـاـت و حـيـزب ناـاز يـيـن كـهـچـى بهـرـهـمـهـكـاـنـيـان له دهـزگـاو ئـگـاـنـهـكـاـنـى دهـسـهـتـاـت و حـيـزب بـاـو بـكـهـنـهـوه. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ پـيـسـتـرـين و ناـتـهـنـدروستـرـين ژينگـهـى هـهـبـت. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ بهـو اـدهـيه دهرمان و ځـراکـى ماوه بهـسـهـرچـوو دهرخواردى خهـكـهـكـى بـدرـت. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ حكومهـت بهـوه اـدهـيه قهرزاري بهـنـدهـرو وهـبـهـر هـنـهـر بـت.

له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ حكومهـت له (پـنـج مـليـار دـلـار) زياـتـر قهرزاري فرمانـبهـران بـت. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ مهـسـئـولهـ حـيـزبـيـهـكـهـت دووسـهـد حـيـمـايـهـى هـهـبـت شـدـت خـشـهـكـه وټـنـهـكـت لهـگـهـ گرتـووه. له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه؟ ئهـنـدام پهـرلـهـمان و وهـزيرـهـكان وئـهـنـجـومـهـنى وهـزيرـان بهـ قسـهـى خـيـان بـنـبـيا و كـردهـوهـكانـمان ناياسايى و نائاسايه ! له چ وټـاـتـكـی (سـ) شاری) بووه وهـزـعـهـكـه بهـم شـوـهـيه تهـئـسـير له عـيـززهـت و نهـفـست و شـيـروحـهـفـازـهـى مـناـهـكـت بـكـات كـهـچـى خهـكـهـكـى خـيـان كـن و نهـكـه هـيـچ نـاـكـن بهـكـو اـزـيـشـن! له چ وټـاـتـكـی دونيـاوجـيـهان ئهـو شـتـهـسـهـيـروسـهـمهـرانه بووه و وويداوه گـهـر ئهـمه دـزـينهـوهـى (كـيـشـوهـر كـى نوـ) نهـبـت !

لـئـوـوارـ کـکـکی شیعریدا بـ
بـکـزانـ (حـسـن شافعی و جـعـفـر
شـخـولیسلامی) دا ، پـگـی شنبیری
ئـتاوا دـستبـکار بوونی خـی
اـگـیا ند

[illegible]

بـدوای ئـو دـا تـا بـلـ جـلـال بـخـرـهـا تـنی ئـامـادـ بـوانی کرد و
بـر نـام کـانی ئـو و ئـوار کـی بـکـورتی یـاسـکرد.

ئاراس ئاشىد يېكەك لى ئىندامانى پىگگ، دواي خىشالى دىرىبىنى بى ئامادى بوانى كىلىك، هاتى سىر باسكىرنى كى كورتى چىنىدى تى دىستىردى بى ئىم پى ئىشنىبىرىك كى بى هاوكارى لىگى بى ئىزان (سىروان عبدىا و جلال قادىر) ئى نجامدىراو. پاشان اىگى ياند كى پىگگ بى كىخراو بىكى قازانچ نى وىستى بى شىبىرى گىشتى، و هەو دى دات دىستىرىت بى بىاوكىردى وى هىزى پىشكى و توخواز و شارستانى لىگى ئى دىب و هونىر و بوارى جىا جىاكانى كىمىلىك تى و سىياسى و فىلسەفى و زانستى.

لډ درې ژبې قسې کانيډا ناسې وئامانچ و هېکې لډې ښکېلې ځېړاو ځې باسکړد. نږه هاتې سږ شاعيرې څښکې ويستې ئې تاوا بڼې لږ (ځې سڼ شافعي). بډ ننگې بڼې لږ ځې سوياسگوزارې څې بډ ډستېردن بڼې م پرې ژبې ډرې بې و کورته يک لږ ژيانې کډ مې لايې تي و سياسي وئې ډې څې باسکړد. بڼې هاوکاري ښکېلې ري مې سيقاي کډ ځې بڼې لږ جلال قادر ئامادې پوان تڼې کډ بڼې لږ گډ هې وای شيعرې ځې راوځې رې کاني

خەشەویستی و هەجوو و نیشتمانی) بە ئێز شافعی. ئێم بە گەیی پتر لـ
۱:۳۰ خایاند. کە بە ئامادەبوون و دیار بوو حەزیان دەکرد زیاتر
درێژی هەبەت.

بە دوایدا بە گەیی هەرجاری بە گەیی کی ئانگەیی ندر او دەستی پەکرد،
کە بە وکردن و گەیی کتەبە تازە چاپکراوە کە بە ئێز (جلال قادر) بوو.
لە و بە گەیی دا بە زیان باسەکی چیرەکی ناو کتەبە کە کرد و
هەرلە هەمان بە نەدا دوا و واژ کردنی خەیی لێ سەر کتەبەکان. هەریەک
لە بەرێزان حەسن شافعی و جەعفەر شەخولیسلامی کتەبەکیان بە دیاری
پەشکەشکرا.

تابلە جەلال بە ئێز جەعفەری بانگەشتکرد بە بە جەشدان و گەیی
ئامادەبوون لێ گەیی خوێندن و گەیی چەند شیعەرەکی جەراوجەر و بە پەشکەشی
ژیاننامەیی خەیی دەستی پەکرد. لێ ناو یاد و گەیی کانیدا مام هەمنی
شاعیری دێ هەنای و ناو قسەکانی. کە شاعیر خەیی لێ خانەوادەیی ئێ و
شاعیر گەورەیی. بەرێز جەعفەر بە جەرگ چوو بوو ناو خوێندن و گەیی
شیعەرەکانی کە باسی غوربەتی تەدا بوو، ئامادەبوونی پەلکەشکرد بوو
لێ گەیی ئێ و سەفەری شیعەر خوێندن و گەیی.

دوا ئێ و بە گەیی مایکی ئازاد کرای و بە گەیی گشتی لێ سەر
کە کە و پڕێژی پەگەیی شنبیری بە گشتی.

لێ ماوەی ۳-۴ کاتژمەری پەاو پە لێ شیعەر و مەسیقا و پیشاندانی
مەزکتاب. یەکمە ئێوارە کە بە دەستگوشین و دەستخەشکردن لێ یەکتەر و
هێوای بەرد و وامی پڕێژی کە کە تایی پەهات.

پەگەیی شنبیری ئێ تا و / بەشی ئاگەیان

۱۳ی مارس ۲۰۱۷